

СТАНОВИЩЕ

от доц. д-р Ивайло Георгиев Димитров (ИФС-БАН)

за дисертацията на **Александър Любенов Гънгов**

на тема

„Кръговостта във философската логика на континенталната традиция”

за присъждане на научната степен „доктор на философските науки”

по професионално направление 2.3. Философия

Дисертацията „Кръговостта във философската логика на континенталната традиция“ на проф. д-р Александър Гънгов има впечатляващ обем от 416 страници. Библиографията включва 114 заглавия на трудове на български, руски, английски и италиански езици. Предоставеният автореферат възпроизвежда адекватно съдържанието на дисертационния труд, който е подразделен на въведение, четири глави, разделени на параграфи и подпараграфи, и заключение.

Поразителния по мащаб на замисъла и обхват на изпълнението дисертационен труд на проф. Гънгов си поставя за основна цел да докаже, че в основата на философската логика на т.нар. континентална традиция стои един основен принцип, а именно – принципът на телеологичната кръговост в мисленето. За целта се прави опит за сравнителен анализ между логическите идеи на „най-значимите представители“ на въпросната традиция – Г. В. Ф. Хегел, Х.-Г. Гадамер, К. Х. Маркс, Е. Хусерл и М. Хайдегер. И тук се появява първото смущаващо несъответствие – противно на създадените от автора очаквания в автореферата и въведението, само на Гадамер не е посветена отделна глава, а само параграф (§5) от главата за Хегел, в който на малко повече от три страници се доказва, че философската херменевтика е вариант на Хегеловата спекулативна логика, който само доразвива характерната за нея телеологична кръговост. И все пак разбирам избора на дисертанта – авторитетът на Гадамер предполага поне номиналното му присъствие в списъка на основополагащите фигури на континенталната традиция във философската логика. От такава гледна точка не само разбирам, но и искрено приветствам решението на проф. Гънгов да не включва във въпросния списък името на И. Кант. Наистина, историко-философски погледнато изглежда нецелесъобразно анализите на спецификите на

трансценденталната логика и трансценденталния критицизъм във феноменологическата традиция да не се предшестват поне от един параграф, посветен на основоположника на техния класически, пред-спекулативен вариант. И все пак, амбициозно заложената програма и монументален размах на изследването са напълно релевантни на откровено хегелианския генеалогичен прочит на логическите принципи на феноменологическата философия, което прави напълно обяснимо отчетливо ясното отсъствие на оригиналната критико-философска (супер)позиция в дисертацията.

Изтъкнатата липса на въпросния (поне за мен) тежък философски авторитет ми позволи да заема неутралната позиция на относително добре запознат с проблематиката читател. По този начин станаха очевидни формалните достойнства на изложението на дисертационния труд – стегнат, ясен и достъпно поднесен текст, свидетелстващ за богат преподавателски опит и безспорна философска ерудираност на автора. В различна степен всяка от четирите глави може да бъде подготвена за самостоятелно издаване и да служи за полезно въведение в наследството на съответния осново-положник или осново-приложник на хегелианска по буква и/или дух телеологично-кръгова философична логика. Убеден съм също, че изданията, посветени на така изложените логически идеи на Хусерл и Хайдегер, ще събудят на родна почва стария дебат за хегелианските корени на феноменологичната традиция и спорния успех на радикалните опити за тяхното неутрализиране или анихилиране. Липсата на критическа дистанция спрямо безспорното влияние на Хегеловата спекулативна логика ще изиграе в това отношение позитивната роля на отрицателен стимул за жива дискусия. В случай обаче, че се подготвя издаване на дисертацията във вида, предложен за защита, бих препоръчал ново, по-солидно въведение във фундаменталния проблем за обосноваването във-и-на философското по-знание. Това обаче предполага извеждане на решението му чрез телеологична кръговост у Хегел посредством съпоставка с линейните и неспекулативните кръгови подходи в логиката от Платон, Аристотел, Спиноза и Кант (съгласно А. Кожев – вж с. 90 сл.; вж също Кондова Л., сп. *Философски алтернативи* 6/2002, с. 154 сл.).

Сериозно предизвикателство обаче бе да преценя достойнствата на дисертационния труд в пълно съответствие с буквата на закона (чл. 37 от ПП на

ЗРАСРБ), съгласно който научната степен „доктор на науките” се присъжда за „значителен и оригинален принос в науката”, постигнат посредством „теоретични обобщения и решения на големи научни и научноприложни проблеми, които съответстват на съвременните постижения”. Дисертантът изтъква седем приносни момента в своя труд, част от които приемам с известни резерви. Големият научен проблем за обосноваването в същностно философската логика безспорно е налице. Машабът на теоретичното обобщение (макар и противен на изследователската ми нагласа) действително впечатлява, което ми позволява да приема първите два приноса на дисертацията. Все пак още намирам за дискуссионно доколко телеологичната кръговост е наистина „водец“ принцип на логическите концепции във феноменологията, който предполага „фундаменталното единство на логиката“ в континенталната традиция. Струва ми се, че с оглед всички приносни моменти съмнението остава поради прекомерното преекспониране на влиянието на Хегел, при това едностранчиво, без да се направи опит за критично представяне на опитите за отгласване или скъсване с него, или на рецепциите на Хегел в съвременната аналитична традиция. Нещо повече, ходът на изложението е дотолкова целенасочен и свръхикономичен при подбора на спомагателната коментарна литература, че в големи части от изследването оригиналният принос в авторовите анализи остава скрит. Натрапчивото усещане за реферативен текст се допълва от установимото въздържане от дискусия и от липсата на критична дистанция спрямо оригиналните или коментарни текстове. А такава иначе имплицитно присъства, напр. пропускането на тезата на С. Башлар, че самореференцията във формалната логика на аналитичния критицизъм не е кръгова, а спираловидна; или в незаявеното надграждане на нейния епистемологичен анализ на трансценденталния критицизъм у Хусерл в посока на общо онтологизиране с оглед понятието за активна конституция. Обявеният за принос на дисертацията контрааргумент срещу критиката на Н. Абаняно с оглед Хайдегеровото понятие за възможността на екзистенцията бива разгърнат на не повече от три страници и затова трудно мога да го приема за значителен, макар и оригинален.

Съгласно предоставената документация по защитата, проф. д-р Александър Гънгов отговаря на минималните национални изисквания за научната степен „доктор на науките”.

Нямам съвместни публикации или проекти с дисертанта.

Заклучение: Дисертационният труд „Кръговостта във философската логика на континенталната традиция“ на проф. д-р Александър Гънгов отговаря на изискванията за научната степен „доктор на философските науки” и като член на Научното жури ще гласувам положително за присъждането ѝ на автора.

София, 11.01.2023 г.

доц. д-р Ивайло Димитров